

ROLUL ARBITRAJULUI COMERCIAL INTERNAȚIONAL ÎN ÎNFĂPTUIREA JUSTIȚIEI

Aurel BĂIEȘU,
doctor habilitat în drept,
Judecător, Curtea Constituțională a RM

Problematica rolului arbitrajului comercial internațional în soluționarea diferendelor ce apar în raporturile de comerț internațional și, pe această cale, în înfăptuirea justiției, este de importanță practică deosebită și include așa subiecte ca: a) delimitarea competențelor dintre jurisdicția arbitrală și cea statală; b) obligația de a supune arbitrajului litigiile vizate în convenția de arbitraj; c) obligația instanței judecătorești de a se desesiza în prezența unei convenții de arbitraj valabile; d) intervenția jurisdicției statale în procesul arbitral.

A. Delimitarea competențelor. Pentru a elucida rolul arbitrajului comercial internațional în înfăptuirea justiției, este necesar, în primul rând, a face delimitarea dintre cauzele care sunt rezervate doar jurisdicției statale și cauzele care pot fi reglementate atât de către jurisdicția statală, cât și de cea arbitrală.

Instanțele judecătorești sunt abilitate să soluționeze litigiile comerciale internaționale doar în următoarele situații:

– atunci când, potrivit legii aplicabile, litigiul ține de competența exclusivă a organelor jurisdicționale statale (de ex.: art. 461 CPC RM desemnează procesele cu element de extraneitate ce țin de competența exclusivă a instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova);

– în cazul în care modalitatea judiciară de soluționare a litigiului rezultă din normele unei convenții bilaterale în materie jurisdicțională încheiată între statele ai căror resortisanți sunt părți în litigiu;

– atunci când părțile au atribuit în mod expres în contractul lor competența de a soluționa litigiul jurisdicției statale a unei țări;

– în cazul în care părțile au omis să determine în contractul lor modul de soluționare a litigiilor;

– în cazul în care, în pofida existenței unei convenții de arbitraj, una din părți a sesizat instanța de judecată, iar cealaltă parte nu a obiectat, în termenul stabilit prin lege, contra tranșării litigiului în respectiva instanță de judecată;

– atunci când clauza de arbitraj este caducă, inoperantă sau nu este susceptibilă de a fi executată.

Pentru ca un tribunal arbitrar să fie competent să soluționeze o cauză, este necesar ca el să aibă la bază

o convenție de arbitraj valabilă. Condiția primordială pentru valabilitatea convenției de arbitraj este ca ea să aibă ca obiect raporturi susceptibile de a fi tranșate pe cale de arbitraj. În literatura de specialitate, acestei condiții i-a fost atribuit termenul de *arbitrabilitate*, prin care se înțelege „calitatea care se aplică unei materii, unei chestiuni sau unui litigiu de a fi supus puterii jurisdicționale a arbitrilor”¹.

Pentru orice societate, este firesc faptul ca legislatorul să excludă anumite categorii de litigii de sub incidența mecanismului privat care este arbitrajul. În diferite sisteme legislative naționale, acestea pot fi litigiile privind statutul persoanelor, precum și acelea care au ca obiect bunurile ce nu sunt admise în circuitul civil sau comercial. Există și alte domenii în privința cărora doctrina și jurisprudența au o atitudine particulară, considerându-le de un interes public sporit. În literatura de specialitate și în practică, s-a pus întrebarea privind posibilitatea aplicării de către arbitri a normelor de drept din domeniul concurenței, proprietății industriale, insolvenței etc. Tendința care poate fi observată în evoluția legislațiilor naționale și a jurisprudenței este extinderea din ce în ce mai largă a domeniului materiilor arbitrabile².

Se cuvine să remarcăm că reglementările internaționale nu cuprind o enumerare a litigiilor susceptibile de a fi supuse arbitrajului. În consecință, determinarea litigiului ca fiind arbitrabil este o facultate recunoscută arbitrilor sau judecătorilor, care se vor conduce de principiile generale și normele dreptului material aplicabil. La determinarea arbitrabilității unui litigiu, arbitrul sau judecătorul se ghidează de prezumția potrivit căreia, dacă o anumită categorie de litigii nu este atribuită expres, prin prevederi legale, competenței exclusive a jurisdicției statale și nu există alte condiții care ar împiedica desfășurarea arbitrajului, litigiile în cauză pot fi tranșate în arbitraj. În așa mod a procedat, în speță, Colegiul economic al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Instanța a casat încheierea Curții de Apel Economice a RM, prin care s-a dispus intentarea procesului pe marginea unei cereri de chemare în judecată. Instanța de recurs a statuat că litigiul respectiv nu intră sub incidența prevederilor art.461 CPC, care specifică procesele cu element de extrane-

itate, examinarea cărora ține de competența exclusivă a instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova, prin urmare, soluționarea litigiului nu ține de competența Curții de Apel Economice, dar a Curții de Arbitraj Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a RM, odată ce părțile au convenit printr-o clauză arbitrală în acest sens (Decizia nr.2re-28/2003 din 24.07.2003).

În acest context, ținem să menționăm că Legea RM cu privire la arbitrajul comercial internațional nr. 24-XVI din 22.02.2008 (în continuare – Legea 24/2008), spre deosebire de Legea-tip a Comisiei Națiunilor Unite pentru Dreptul Comerțului Internațional (UNCITRAL) asupra Arbitrajului Comercial Internațional din 21 iunie 1985 (în continuare – Legea-tip UNCITRAL), în baza căreia a fost elaborată legea națională, încearcă să desemneze domeniul litigiilor susceptibile de a constitui obiect al arbitrajului:

a) litigiile care decurg din raporturi contractuale civile și din alte raporturi juridice izvorâte din executarea contractelor comerciale internaționale și din alte relații economice internaționale, dacă sediul a cel puțin unei părți se află în afara Republicii Moldova și b) litigiile apărute între întreprinderi cu investiții străine și asociații, organizații internaționale fondate pe teritoriul Republicii Moldova, litigiile dintre participanții lor, precum și litigiile dintre aceștia și alți subiecți de drept ai Republicii Moldova (art.1 alin. (4))³. De asemenea, legea precizează ce semnifică termenul „comercial”: acesta desemnează „raporturi ce decurg din toate relațiile comerciale, contractuale și necontractuale; relațiile comerciale cuprind următoarele, nelimitându-se la ele: contracte de livrare sau de schimb de bunuri și servicii; acorduri de distribuție; reprezentanțe comerciale sau agenții comerciale; factoring; leasing; construcție a obiectivelor industriale; consulting; engineering de afaceri; licențiere; investiții; finanțare; servicii bancare; asigurări; acorduri de exploatare sau de concesiune; întreprinderi mixte și alte forme de cooperare industrială sau comercială; transport de mărfuri și de pasageri pe calea aeriană, maritimă, feroviară și rutieră” (art.2 alin.(2)). Aceste prevederi sunt reproduse și în Regulamentul Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova cu privire la procedura de arbitraj comercial internațional⁴.

B. Obligația de a supune arbitrajului litigiile vizate în convenția de arbitraj. Potrivit art. 8 din Constituție, Republica Moldova se obligă să respecte tratatele la care este parte. În art. II paragr. 1 al Convenției pentru recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine, încheiată la New York la

10 iunie 1958, ratificată prin hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 87 din 10 iulie 1998, în vigoare pentru Republica Moldova de la 17 decembrie 1998, este statuat: „fiecare din Statele contractante recunoaște convenția scrisă, prin care părțile se obligă să supună unui arbitraj toate diferendele sau anumite diferende care s-au ivit sau ar putea să se ivească între ele privind un raport de drept determinat, contractual sau necontractual, referitor la o problemă susceptibilă de a fi reglementată pe calea arbitrajului”. Din prevederile citate, rezultă obligația pozitivă a părților de a supune arbitrilor soluționarea litigiilor vizate de convenția de arbitraj. Această obligație decurge din aplicarea principiului forței obligatorii a convențiilor, cunoscut sub denumirea de *pacta sunt servanda*, care este unul din principiile fundamentale ale dreptului comerțului internațional, dar și ale dreptului comun.

Fără a enunța direct obligația de a supune arbitrajului litigiile vizate de clauza de arbitraj, Convenția Europeană de arbitraj comercial internațional din 21 aprilie 1961, încheiată la Geneva, ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1331 din 26 septembrie 1997, în vigoare pentru Republica Moldova de la 5 martie 1998 o consacră implicit, reglementând minuțios modalitățile de desemnare a arbitrilor și alte chestiuni de procedură. Aceste dispoziții indică clar că părțile sunt obligate să supună litigiul arbitrajului.

Una din problemele, care a suscitat numeroase controverse atât în doctrină, cât și în practică, este cea care ține de dreptul și obligația tribunalului arbitral, sesizat cu o cerere de arbitraj, de a-și verifica propria competență. Principiul care recunoaște arbitrilor competența de a statua asupra propriei lor competențe, numit în literatura de specialitate „*competența competenței*”, este recunoscut de principalele convenții internaționale, majoritatea legislațiilor moderne cu privire la arbitraj, precum și majoritatea regulamentelor de arbitraj.

Astfel, Convenția de la Geneva din 1961 prevede în art. V paragr. 3 că „sub rezerva controlului judiciar ulterior prevăzut prin legea forului, arbitrul a cărui competență este contestată nu trebuie să se desesizeze de proces: el are dreptul de a hotărî asupra propriei sale competențe și asupra existenței sau valabilității convenției de arbitraj sau a contractului din care această convenție face parte”.

Legea 24/2008 dispune că tribunalul arbitral poate să decidă asupra competenței sale, precum și asupra oricăror obiecții referitor la existența sau validitatea convenției de arbitraj (art. 16 alin.(1)).

Competența tribunalului arbitral de a statua asupra propriei competențe este supus controlului din partea jurisdicției statale. Problema care se pune în acest context este de a stabili dacă arbitrii ajung la concluzia că sunt competenți în timp ce pârâtul contestă competența lor, apelând la o jurisdicție statală, trebuie oare ei să suspende procedura arbitrală, așteptând ca instanța de drept comun să hotărască în această privință, ori pot continua tranșarea litigiului?

Legea 24/2008 (art.16 alin.(3)) precizează că tribunalul arbitral poate statua asupra competenței sale, tratând această problemă ca o chestiune prealabilă sau în hotărârea de fond. În cazul în care tribunalul arbitral determină competența sa cu titlu de chestiune prealabilă, legea prevede posibilitatea unui control imediat din partea instanței judecătorești competente, în timp ce tribunalul arbitral este liber să continue procedura arbitrală și să pronunțe hotărârea. Dacă tribunalul arbitral decide să statueze asupra competenței sale în hotărârea sa de fond, controlul jurisdicției statale este posibil în cadrul procedurii de examinare a cererii de desființare a hotărârii arbitrale (art.37 din Legea 24/2008) sau în cadrul procedurii de recunoaștere și executare a hotărârii arbitrale (art. 39 din Legea 24/2008).

O problemă complicată de stabilire a competenței apare în legătură cu așa-numitele *clauze combinate*. Sunt calificate ca atare acele clauze, în care părțile combină supunerea litigiului arbitrajului și desemnarea unei jurisdicții statale concomitent. Jurisprudența diferitelor țări a încercat sistematic, în caz de contradicție aparentă între o clauză de arbitraj și o clauză ce atribuie competența unei jurisdicții statale, să dea prioritate primei față de a doua. Astfel, Tribunalul de înaltă instanță din Paris, prin decizia din 1 februarie 1979 a stabilit că „clauza compromisorie echivocă trebuie să fie interpretată considerând că, dacă părțile n-ar fi vrut să supună diferendele lor arbitrajului, ele s-ar fi limitat să treacă sub tăcere posibilitatea de a recurge la arbitri; ...incluzând o clauză compromisorie în convenția lor, ele manifestau necesitatea să aducă dificultățile născute din contract în fața jurisdicției arbitrale vizate”. Într-o situație similară în care părțile au stipulat în două articole succesive ale contractului o clauză compromisorie a Camerei de Comerț Internațional și competența exclusivă a jurisdicțiilor engleze, Înalta Curte (*High Court*) din Londra a salvat clauza compromisorie, hotărând că referința la jurisdicțiile engleze nu se aplică decât incidentelor susceptibile de a afecta desfășurarea arbitrajului⁵. Această jurisprudență demonstrează

că instanțele optează în favoarea clauzei de arbitraj, atunci când este vădit consimțământul părților de a supune litigiul arbitrajului, chiar dacă părțile fac referință și la jurisdicția statală.

Asemenea problemă apare și în cazul *clauzelor patologice*, prin care se înțeleg convențiile de arbitraj, care prezintă vicii susceptibile de a împiedica desfășurarea cu succes a arbitrajului. Convențiile de arbitraj pot fi patologice din numeroase motive. Este patologică convenția care desemnează instituția de arbitraj într-o manieră greșită sau insuficient de precisă. De asemenea, se consideră patologică convenția care prevede supunerea litigiului arbitrajului într-o manieră facultativă (de exemplu: „părțile *pot recurge* la arbitraj...”), sau convenția care stipulează modalități impracticabile de desfășurare a arbitrajului.

Jurisprudența demonstrează că, în cazul acestor clauze, arbitrii sau jurisdicțiile statale ce controlează existența convenției de arbitraj recurg la o interpretare care permite – prin aplicarea principiului „efectului util” – să salveze clauza de arbitraj, restabilind intenția părților deformată prin ignoranța mecanismelor de arbitraj. În una din cauzele examinate de Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a Federației Ruse (dosarul nr.373/1994), tribunalul a stabilit că în competența lui intră soluționarea litigiului în cazul unei clauze arbitrale neclare, inserate în contract. În această situație, s-a luat în considerație faptul că reclamantul, depunând cererea la respectiva Curte, afirma că părțile au avut în vedere să supună litigiul anume acestei instanțe, iar pârâtul expunându-și obiecțiile contra cerințelor reclamantului, s-a referit la regulamentul aceleiași Curți, prin aceasta dându-și implicit acordul ca litigiul să fie tranșat anume de această instanță⁶.

C. Obligația instanței judecătorești sesizate cu o cerere de arbitraj valabilă de a se desesiza din oficiu. Principiul incompetenței jurisdicțiilor statale de a soluționa litigiile vizate de o convenție de arbitraj este consacrat atât în principalele convenții internaționale, cât și în reglementările naționale în materie de arbitraj.

Convenția de la New York din 1958 a formulat această regulă în art.II paragr.3: „tribunalul unui Stat contractant, sesizat cu un litigiu privind problema asupra căreia părțile au încheiat o convenție în sensul prezentului articol, va îndruma părțile la arbitraj, la cererea uneia din ele, dacă nu constată că zisa convenție este caducă, inoperantă sau nesusceptibilă de a fi aplicată”.

La fel, Convenția de la Geneva din 1961 recunoaște indirect principiul incompetenței jurisdicțiilor statale în prezența unei convenții de arbitraj. Ea dispune în art.VI paragr.3: „când înaintea oricărui recurs la o instanță judecătorească a fost introdusă o procedură de arbitraj, instanțele judecătorești ale Statelor contractante, sesizate ulterior cu o cerere referitoare la același litigiu, între aceleași părți, sau cu o cerere în constatarea inexistenței, a nulității sau a caducității convenției de arbitraj, vor suspenda, în afară de cazul când există motive grave, judecata asupra competenței arbitrului până la pronunțarea sentinței arbitrale”.

Legea 24/2008 formulează acest principiu în art.8, intitulat „Convenția de arbitraj și intentarea acțiunii în judecată asupra fondului litigiului”, care dispune că „instanța de judecată în care este intentată acțiune în litigiul ce constituie obiectul unei convenții de arbitraj scoate cererea de pe rol, la solicitarea unei părți, nu mai târziu de prima ei declarație asupra fondului litigiului, și trimite părțile în arbitraj, cu excepția cazului în care instanța de judecată constată că acea convenție este nulă, nevalabilă sau nesusceptibilă de executare. În același sens, art.267 lit.e) din CPC RM dispune că instanța judecătorească scoate cererea de pe rol în cazul în care părțile au încheiat un contract, prin care litigiul urmează a fi soluționat pe cale arbitrală, iar până la examinarea pricinii în fond, pârâțul a ridicat obiecții împotriva soluționării litigiului în judecată.

Jurisprudența națională cunoaște cauze în care instanțele de judecată s-au ghidat de prevederile citate mai sus. În speță, Colegiul economic al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, examinând o un litigiu privind un contract de vânzare-cumpărare a unor aeronave, a statuat că instanța de fond a concluzionat just despre faptul că acțiunea, înaintată de reclamant, privind recunoașterea nulității contractelor de vânzare-cumpărare în litigiu, cade sub incidența prevederilor clauzei contractuale, în conformitate cu care toate litigiile apărute din aceste contracte ori care se referă la ele urmează a fi soluționate de Arbitrajul Comercial Internațional din or. Stockholm, Suedia, și corect a aplicat prevederile art.267 lit.e) CPC, dispunând scoaterea cererii de pe rol (Decizia nr.2re-211/2006 din 18.05.2006)⁷. O soluție similară a fost dată prin Decizia Colegiului economic al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 2re-28/2003 din 24.07.2003.

După cum rezultă din prevederile art. 8 din Legea 24/2008 precitate, înainte de a lua decizia privind îndrumarea părților la arbitraj, instanța de judecată

este abilitată cu atribuția de a se pronunța asupra existenței sau valabilității convenției de arbitraj. În consecință, instanța de judecată nu se va desesiza, dacă va constata că respectiva convenție este, în termenii Convenției de la New York și ai Legii-tip UNCITRAL, „caducă, inoperantă sau nesusceptibilă de a fi aplicată”, (în engleză: „null and void, inoperative or incapable of being performed”; Legea 24/2008 consacră formula: „nulă, nevalabilă sau nesusceptibilă de executare”).

În această ordine de idei, se impun unele precizări pentru a clarifica sensul formulei în cauză. De notat că nu există o interpretare oficială a acestui text, însă semnificația acestor termeni a fost tratată în jurisprudență și în doctrină⁸.

Prin convenție arbitrală „caducă”, în contextul prevederilor citate, se înțelege convenția care este nevalabilă chiar din momentul încheierii ei, din cauza că nu sunt întrunite condițiile necesare pentru validitatea unui act juridic (capacitatea de a încheia actul în cauză, consimțământul liber exprimat, forma cerută de lege etc.).

Prin termenul „inoperantă”, în sensul textelor menționate, se are în vedere ipoteza în care convenția de arbitraj a încetat să mai producă efecte, de exemplu, din motivul că părțile s-au înțeles în acest sens sau demonstrează prin acțiuni concludente că acceptă soluționarea litigiului pe cale judiciară. Astfel, instanța de judecată va examina în fond acțiunea în litigiul ce constituie obiectul unei convenții de arbitraj, dacă pârâțul nu a ridicat obiecții împotriva soluționării litigiului în judecată (art.8 din Legea 24/2008, art.267 lit.e) din CPC).

Convenția de arbitraj este „nesusceptibilă de a fi aplicată”, atunci când tribunalul arbitral constată că procedura arbitrală nu poate avea loc efectiv. Este, de exemplu, cazul *clauzelor arbitrale patologice* (a se vedea *supra*).

Prezintă interes examinarea principiului incompetenței jurisdicțiilor statale de a soluționa litigiile vizate de o convenție de arbitraj în corelație cu principiul accesului liber la justiție – drept fundamental consacrat atât la nivel internațional, cât și pe plan intern. Într-adevăr, în aparență, refuzul instanței judecătorești de a primi spre soluționare un litigiu, ar afecta dreptul persoanei la „satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime”, consfințit în art. 20 din Constituție.

În această ordine de idei, se impun următoarele precizări.

Primo. În majoritatea sistemelor juridice, funcția de a judeca este considerată ca un atribut al statului ca titular al suveranității⁹. Statul ca deținător al puterii legislative și puterii judecătorești are dreptul exclusiv de a înfăptui justiția pe întreg teritoriul său național, pentru orice fel de litigii și pentru toate categoriile de subiecți. Statul este însă liber să dispună ca în anumite domenii, strict determinate de lege, părțile în litigiu să fie autorizate să supună litigiul lor spre soluționare arbitrajului. Astfel, arbitrajul apare ca o formă delegată de justiție, încredințată prin voința suverană a statului unor persoane private ce nu au calitatea de magistrați și nu acționează în numele statului.

Între cele două activități jurisdicționale – cea statală și cea arbitrală – există o interferență, care rezultă din trăsăturile esențiale comune pe care acestea le comportă:

– ambele procese se conduc de aceleași principii fundamentale: egalitatea părților în proces, contradictorialitatea, respectarea dreptului la apărare etc.;

– atât judecătorul, cât și arbitrul, sunt învestiți cu puterea de a emite decizii cu caracter obligatoriu, susceptibile de executare pe cale silită;

– ambele proceduri au aceeași finalitate: rezolvarea diferendelor izvorâte din raporturile comerciale internaționale.

În virtutea similitudinilor pe care le comportă activitatea judecătorească și cea a arbitrajului, se conchide că procedura arbitrală este de esență judiciară¹⁰. Într-o lume politică și economică în permanentă schimbare, arbitrajul stabilește un echilibru între necesitatea de a înfăptui justiția și imperatiile moderne de celeritate și eficiență în rezolvarea disputelor ce apar în comerțul internațional. Arbitrajul comercial internațional apare ca o formă alternativă a justiției care vine să susțină justiția statală.

Secundo. Jurisdicția arbitrală se exercită sub controlul jurisdicției statale. Faptul că părțile încredințează tranșarea litigiilor lor unui tribunal arbitrar nu înseamnă că ele renunță la protecția din partea jurisdicției statale. Activitatea judecătorească și activitatea arbitrală sunt două elemente ale aceluiași edificiu: instituția arbitrajului nu poate fi detașată de activitatea jurisdicțională a statului, deoarece controlul judecătorec este chemat să vegheze asupra respectării legalității la redactarea convențiilor de arbitraj, asupra aplicării corecte a respectivelor convenții, precum și asupra respectării prevederilor legale pentru ca arbitrajul să se desfășoare în corespundere cu ordinea juridică națională. Astfel, controlul jurisdicției statale asupra arbitrajului comercial

internațional apare ca o protecție acordată părților aflate în litigiu contra unor eventuale încălcări ale drepturilor și intereselor lor ocrotite de lege, ca o garanție a statului în înfăptuirea justiției.

Tertio. Prevederile art.20 din Constituție sunt similare celor din art.6 paragr. 1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului: „orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa”. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat „cu valoare de principiu” că, la aplicarea art. 6 paragr. 1 din Convenție, *nu interesează* natura dispoziției legale după care litigiul urmează a fi soluționat (civilă, comercială, financiară, fiscală etc.) și nici *natura autorității competente în materie (jurisdicție de drept comun, jurisdicție administrativă, jurisdicție corporatistă, organ administrativ etc.)*; singurul lucru care interesează este „caracterul dreptului în discuție”¹¹. Prin urmare, având în vedere că, în contextul judecării cauzelor privind „drepturile și obligațiile cu caracter civil” Curtea tratează noțiunea de „instanță independentă și imparțială instituită de lege” în sens larg, există toate temeiurile pentru ca jurisdicția arbitrală să fie privită ca o instituție, căreia i se delegă prin lege funcția de a judeca litigiile vizate în acordurile încheiate între părțile respectivelor litigii.

Quatro. Dincolo de argumentele aduse mai sus, legea națională conține prevederi exprese care vin să risipească orice îndoieli în privința compatibilității dintre principiul incompetenței jurisdicțiilor statale de a soluționa litigiile vizate de o convenție de arbitraj și principiul accesului liber la justiție. Art. 5 din CPC intitulat „Accesul liber la justiție”, statuează: „renunțarea uneia dintre părți de a se adresa în judecată prin încheierea în prealabil a unei convenții nu are efect juridic, cu excepția cazurilor de *încheiere a unei convenții de strămutare, în condițiile legii, a litigiului la judecata arbitrală*” (alin.(3)).

D. Intervenția jurisdicției statale în procesul arbitral. Art. 5 din Legea 24/2008 statuează cu valoare de principiu: „asupra relațiilor reglementate de prezenta lege nu se admite nici o intervenție din partea instanțelor de judecată, cu excepția cazurilor prevăzute de prezenta lege”. Astfel, legea garantează că toate cazurile posibile de intervenție a jurisdicției statale în procesul arbitral sunt clar specificate în normele legale.

Necesitatea unor asemenea intervenții este determinată de centralizarea, specializarea și eficacitatea organelor jurisdicționale statale, cât și de faptul că aducerea la îndeplinire a hotărârii date de un tribunal arbitral, în cazul refuzului de a o executa benevol, este posibilă doar cu aplicarea forței de constrângere a statului.

În linii mari, potrivit legislației noastre naționale, intervenția jurisdicției statale se rezumă la următoarele situații:

– după cum s-a menționat *supra*, în virtutea art. 8 din Legea 24/2008, instanța de judecată se poate pronunța asupra existenței sau valabilității convenției de arbitraj;

– instanța de judecată, la cererea unei părți a procedurii arbitrale, poate încuviința sau refuza executarea unei măsuri asigurătoare sau măsuri provizorii cu privire la obiectul litigiului, dispuse de tribunalul arbitral (art. 17 din Legea 24/2008);

– instanța de judecată, la cererea tribunalului arbitral sau a unei părți în proces, poate acorda asistență la obținerea probelor (art. 17 din Legea 24/2008);

– instanța de judecată, în prezența temeiurilor prevăzute de lege, poate desființa hotărârea arbitrală (art. 37 din Legea 24/2008; art. 477-481 CPC);

– instanța de judecată, la cererea părții interesate, recunoaște hotărârea arbitrală, indiferent de țara în care a fost pronunțată, și asigură executarea ei, sau, în cazurile prevăzute de lege, refuză recunoașterea sau exectarea unei asemenea hotărâri (art. 38 și 39 din Legea 24, art. 467-476, 482-486 CPC).

Reglementările legislațiilor naționale privind intervenția jurisdicției statale în arbitrajul comercial internațional au ca scop: facilitarea bunei desfășurări a procesului arbitral, protejarea părților aflate în litigiu contra unor eventuale încălcări ale drepturilor și intereselor lor ocrotite de lege, dar și protejarea

jurisdicției arbitrale contra unor eventuale intervenții imprevizibile și abuzive din partea jurisdicției statale, în măsură să afecteze procesul arbitral, întemeiat pe un acord încheiat între subiecții raporturilor comerciale internaționale, care au convenit să excludă competența instanțelor judecătorești, preferând rapiditatea, suplețea și caracterul definitiv al procesului arbitral.

Note:

¹ Level P., *L'arbitrabilité // Revue de l'arbitrage*, 1994, p. 213.

² Goloubtchikova-Ernst T., *L'extension de l'arbitrabilité dans l'arbitrage commercial international*, www.warvarbitration.com/pdf/Arbitrabilité_art.pdf

³ *Monitorul Oficial al RM*, nr.88-89/316 din 20.05.2008.

⁴ *Monitorul Oficial al RM*, nr.19-21/69 din 03.02.2009.

⁵ Fouchard Ph., Gaillard E., Goldman B., *Traité d'arbitrage commercial international*, Paris, 1996, p. 289-290.

⁶ *Практика Международного коммерческого арбитражного суда. Научно-практический комментарий*, Москва, 1997, с.204.

⁷ *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2006, nr.10, p.22.

⁸ Комаров А.С., *Некоторые актуальные вопросы международного коммерческого арбитража в Российской Федерации // Международный коммерческий арбитраж*, 2004, №1, с. 11-13.

⁹ Jacquet J.-M., Delebecque Ph., *Droit du commerce international*, Dalloz, Paris, 2000, p. 313.

¹⁰ Costin M., Deleanu S., *Dreptul comerțului internațional, vol.I, partea generală*, Lumina Lex, București, 1994, p. 170-173.

¹¹ A se vedea: CEDO, hotărârea din 16 iulie 1971, în cauza Ringeisen contra Austriei, Seria A, art.13, paragr. 94; hotărârea din 29 mai 1986, în cauza Feldburgge contra Țărilor de Jos, Seria A, nr.99, paragr. 26.